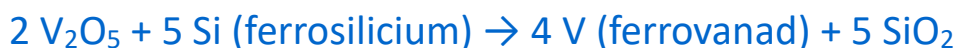

5. skupina V, Nb, Ta, Db

Konfigurace valenční sféry $ns^2 (n-1)d^3$ (niob $5s^1 4d^4$). Max. ox. stav +V (je stabilní, sloučeniny bezbarvé), nižší ox. stavy nejnáze vytváří V, Nb a Ta jsou si velice podobné, všechny jsou poměrně ušlechtilé, na povrchu se pasivují a jsou tedy odolné i vůči oxidujícím kyselinám, hoří na M_2O_5 , s C, B, N – intersticiální sloučeniny, tvrdé, vodivé, $(Nb, Ta)X_2$ nejsou známy.

V: *Vanadis – skandinávská bohyně krásy* – rozmanitost a bohatost barev jeho sloučenin, tvrdý, šedo-bílý, kujný kov s vysokými teplotami tání a varu, nejst. V^{+IV} (VO^{2+}), V^{+II} ve vodě nestabilní redukuje H^+ na H_2 ,

Výroba V: redukcí VCl_5 vodíkem nebo hořčíkem, či z V_2O_5 redukcí Al

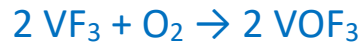

Použití: V_4C_3 – vzniká přidáváním V do uhlíkaté oceli (odolnější proti opotřebení), slitiny s Ti a Al, s Ga supravodivé magnety, VO_2 – IČ filtry, polovodič, V_2O_5 – amfoterní, katalyzátory především na výrobu H_2SO_4

Sloučeniny: V_2O_5 spalování V v O_2 , VO_2 , V_2O_3 , VO , vanadičnany ($NaVO_3$, Na_3VO_4 – V_2O_5 v $NaOH$, $Na_4V_2O_7$, $Na_4V_4O_{12}$) a rozsáhlé polyvanadičnany ($Na_6H_4V_8O_{25}$ apod.) – kondenzují v kyselém prostředí, VO_2^+ - vanadylový kation pod pH 2,2; VF_5 , VF_4 , VF_3 naproti tomu iodidy VI_3 a VI_2 ; komplexní sloučeniny (koord. číslo 4 a 6) $[VO_2(O_2)_2]^{3-}$ - v alk. a neutr., žluté; $[V(O_2)]^{3+}$ v kyselém pr., červenohnědé; organokovové: karbonyly ($[V(CO)_6]$ a cyklopentadienyly ($[V(\eta^5 - C_5H_5)_2]$)

VF_5 – přímou reakcí prvků

Nb: *Niobe – dcera krále Tantala*, šedý, kujný, kovový prvek, s HF reaguje za vzniku fluorokomplexů, dále reaguje např. s taveninami hydroxidů alkalických kovů, nejstabilnější oxidační stav +V.

Výroba Nb: elektrolyticky

Použití: Nb – korozivzdorné oceli, body-piercing (zoxidovaný je namodralý), klenotnictví, medicína, slitiny se Zr – supravodivé magnety; NbC – velice tvrdý

Sloučeniny: Nb_2O_5 – amfoterní, příprava spalováním kovu v O_2 , vodou se oxid pouze hydratuje, s hydroxidy vznikají niobičnany; NbO_2 , NbO – redukce vodíkem či hořčíkem; komplexy – fluoro- a oxo-; $\text{Nb}(\text{Ta})\text{X}_5$

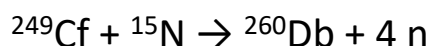
Ta: *Tantalos – z řeckých bájí* („Ač ponořen do kyseliny, přece se nerozpouští“), šedý, kujný, velmi pevný kovový prvek, obsah 2 mg/kg, s HF fluorokomplexy, reaguje i s taveninami hydroxidů alkalických kovů, nejstabilnější oxidační stav +V.

Výroba Ta: od Nb se čistí krystalizací fluorokomplexů či destilací fluoridů, kovový Ta se připravuje většinou elektrolyticky

Použití: Ta – kostní náhrady, slitiny – atomové a chemické reaktory, turbomotory; Ta₂O₅ – amfoterní, elektrolytické kondenzátory, optika s vysokým indexem lomu; TaC – brusné směsi, vrtná zařízení.

Db: 105. prvek, ²⁶⁸Db T_{1/2} = 16 h, připraven poprvé Dubně 1967:

V roce 1970 v americkém Berkeley:

Pojmenováno nejprve hahnium (Ha) – dle německého vědce O. Hahna, rusové nielsbohrium (Ns) dle Nielse Bohra, v roce 1997 dle IUPAC dubnium (dle ruského města).

Sloučeniny: Db₂O₅, DbO₄³⁻, DbF₅, DbOX₃, [DbF₆]⁻